

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Open Access, Peer Reviewed Journal

Scientific Journal

www.innoworld.net
+998 33 0178868

INNOVATIVE WORLD

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Volume 3, Issue 2
2025

Journal has been listed in different indexings

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

The official website of the journal:

www.innoworld.net

Andijon-2025

UDK 811.512.133'367.622.22

KICHRAYTIRISH KATEGORIYASINING INGLIZ, O'ZBEK VA RUS TILLARIDAGI KONSEPTUAL-SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Nodirbek Xamidov,

Andijon Chet tillar instituti stajyor tadqiqotchisi

E-mail: hamidovn@bk.ru

тел: 91 619 14 84

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichraytirish kategoriyasining konseptual-semantik xususiyatlari ingliz, o'zbek va rus tillari doirasida qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda kichraytirish kategoriyasining lingvokulturologik, kommunikativ-funksional va pragmatik jihatlari o'rganilib, ushbu fenomenning turli tillardagi verbalizatorlari qiyosiy jihatdan tavsiflanadi.

Kalit so'zlar: kichraytirish, konseptual semantika, lingvokulturologiya, kommunikativ-funksional xususiyatlar, pragmatika, qiyosiy tadqiqot.

KIRISH

Tilshunoslikda kichraytirish kategoriyasi turli tillardagi lingvistik birliklarning semantik va pragmatik jihatlarini o'rganish uchun muhim yo'nalish hisoblanadi. Kichraytirish ifodalari nafaqat obyekt hajmining kichikligini bildirish bilan cheklanib qolmay, balki erkaklash, hurmat, kinoya, iltimos kabi turli kommunikativ ma'nolarni ham ifoda etadi. Ushbu maqolada kichraytirish kategoriyasining ingliz, o'zbek va rus tillaridagi o'ziga xosliklari qiyosiy aspektda tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy maqsadi kichraytirish kategoriyasining ingliz, o'zbek va rus tillaridagi konseptual-semantik xususiyatlarini qiyosiy tadqiq etishdan iborat. Shu maqsadda quyidagi vazifalar belgilangan:

- Kichraytirish konseptual semantikasining lingvistik tadqiqotlardagi o'rganilish holatini tahlil qilish;
- Ingliz, o'zbek va rus tillaridagi kichraytirish kategoriyasining diskursiv xususiyatlarini tavsiflash;
- Ushbu tillarda kichraytirish verbalizatorlarining leksik, struktural-semantik va stilistik jihatlarini aniqlash;
- Kichraytirish konseptual semantikasi bilan bog'liq kommunikativ-funksional va pragmatik jihatlarini lingvokulturologik nuqtayi nazardan tahlil qilish.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Maqolada qiyosiy, lingvopragmatik, lingvokulturologik va kontekstual tahlil usullaridan foydalanilgan. Ushbu yondashuvlar kichraytirish kategoriyasining turli tillardagi verbalizatorlarini qamrab olish imkonini beradi.

Kichraytirish kategoriyasining morfologik, leksik va sintaktik vositalar bilan ifodalanishi turli tillarda o'ziga xos tarzda namoyon bo'ladi:

- **Ingliz tilida** kichraytirish asosan suffikslar (-let, -y, -ie) va leksik vositalar orqali ifodalanadi. Masalan, *duck* → *duckling*, *dog* → *doggy*.
- **O'zbek tilida** kichraytirish -cha, -jon, -gina, -qina kabi qo'shimchalar bilan hosil qilinadi. Masalan, *bola* → *bolacha*, *qo'l* → *qo'ljon*.
- **Rus tilida** kichraytirish suffikslar (-ик, -очек, -еньк) yordamida amalga oshiriladi. Masalan, *кот* → *котик*, *дом* → *домик*.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Kichraytirish kategoriyasi nafaqat hajm yoki yoshni ifodalash bilan cheklanmay, balki turli pragmatik vazifalarni ham bajaradi. Ingliz, o'zbek va rus tillarida kichraytirish quyidagi funksiyalarda qo'llanadi:

- **Erkalash va hurmat bildirish:** *o'zbekcha* (onajon, akajon), *ruscha* (мамочка, дедушка), *inglizcha* (honey, baby, granny).
- **Itimos va yumshatish:** *o'zbekcha* (biror narsa so'raganda: "Choycha quyib bering"), *ruscha* (пожалуйста с чаёчком), *inglizcha* (Could you give me a little help?).
- **Kinoya va istehzo:** *o'zbekcha* ("Aqligina bola ekan"), *ruscha* (Ну ты и умничка!), *inglizcha* (Oh, aren't you a clever little one?).

Kichraytirish vositalari har bir xalqning madaniy va ijtimoiy xususiyatlarini aks ettiradi. Masalan, o'zbek tilida kichraytirish shakllari ko'pincha hurmat yoki erkalashni bildirsa, rus va ingliz tillarida kinoya yoki istehzo bilan qo'llanishi mumkin. Shu boisdan kichraytirish verbalizatorlarini o'rganish milliy lingvokulturologik xususiyatlarni aniqlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichraytirish kategoriyasining ingliz, o'zbek va rus tillaridagi ifodalanish usullari turli xil bo'lishiga qaramay, ularning semantik-funksional xususiyatlarida muayyan o'xshashliklar mavjud. Kichraytirish faqat grammatik hodisa bo'lib qolmay, balki nutqiy aktning pragmatik jihatlarini belgilovchi omil sifatida ham namoyon bo'ladi. Kelajakda ushbu mavzuni kengroq lingvokulturologik nuqtayi nazardan o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR:

1. A.A. Buryakovskaya. "Диминутивность в английской языковой картине мира". 2008.
2. S.Sh. Isakova. "Средства выражения категории диминутивности в английском и русском языках".
3. G'. Abdurahmonov. "O'zbek tilida kichraytirish shakllari va ularning funksional xususiyatlari".
4. O. Usmonov. "Til va nutq pragmatikasi".
5. V.N. Vinogradova. "Семантические особенности диминутивов в русском языке".